

VIDA KRISZTINA

A VÁLSÁG KÖZÉP- ÉS KELET-EURÓPÁBAN FŐ MAKROGAZDASÁGI TRENDEK AZ EURÓPAI UNIÓ TÍZ KÖZÉP- ÉS KELET-EURÓPAI TAGORSZÁGÁBAN

A cikk egy sor makrogazdasági mutató alapján azt tárgyalja, hogyan érintette a tíz országot a válság, és milyen kihívásokkal néznek szembe 2011 kora őszén. A tanulmány következtetése, hogy a világgazdasági válság zömében igen kedvező felzárkózási trendeket tört meg a térség országaiban, azonban eltérő mértékben hatott rájuk. A krízis a legtöbb makrogazdasági mutatót lerontotta, így a Tízek előtt álló legfontosabb kihívások között említhető a beruházási tevékenység élénkítése, a munkanélküliség csökkentése, valamint a közpénzügyi mutatók rendbetétele. Az előrejelzések szerint mindehhez a keretfeltételek némileg javulhatnak, sőt a közeljövőben a konjunktúra a csatlakozás óta nem látott mértékben válhat kiegyenlítetté a térségben. A korábban tapasztalt dinamikus növekedés és felzárkózás azonban már nem tér vissza: lassúbb fejlődésre kell számítani, továbbra is kockázatos európai és világgazdasági környezetben.

1. BEVEZETÉS

Ez a tanulmány az úgynevezett Tízekről, vagyis Lengyelországról, Csehországról, Szlovákiáról, Magyarországról, Szlovéniáról, Észtországról, Lettországról és Litvániáról, valamint az Európai Unióhoz később csatlakozott Romániáról és Bulgáriáról ad rövid összehasonlító makrogazdasági áttekintést (elsősorban a 2011 nyári Eurostat-adatok alapján). A cikk célja a fő trendek felvázolása, és annak bemutatása, hogy a tíz országot milyen helyzetben érte a válság, hogyan érintette őket, illetve milyen irányban és mértékben kezdődött meg kilábalásuk. A tíz ország teljesítményének összevetése fontos tanulságokkal szolgálhat Magyarország számára, ahogyan erre a záró fejezet ki is tér.

2. NÖVEKEDÉS, FELZÁRKÓZÁS

A Tízek gazdasági és versenyképességi helyzetének vizsgálatakor abból a tényből kell kiindulni, hogy a válság más helyzetben érte ezeket az országokat, *eltérő mértékben és módon hatott rájuk*, és a kilábalás módja és üteme is változó. Érdekes, hogy még a válság begyűrűzésének időpontja is más volt a vizsgált országokban. Közben 2008-ban a román gazdaság tovább nőtt (a térségben a legmagasabb érté-

---

A tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-09/1/KMR/2010-0005 projekt keretében készült.

E cikk a szerzőnek a következő publikációjára épül: Vida K. (2011): „Összefoglaló”. In: Túry G.–Vida K. (szerk.): *Monitoring jelentés 2011 – Az Európai Unióhoz 2004–2007-ben csatlakozott Tízek teljesítményéről*. Budapest: MTA VKI (A teljes kötet letölthető: <http://www.vki.hu/vjd/monitoring2011.pdf>).

ket érve el), a lengyel, a szlovák és a bolgár GDP pedig még mindig impozáns, nagyszámrendileg 5–6 százalékos körüli GDP-növekedést produkált; a cseh, a szlovén és a litván gazdaság már erőteljesebben lassult, a magyar gazdaság pedig – akárcsak az előző évben – folytatta stagnálás közeli teljesítményét. A tízből két országban azonban a GDP változása már ebben az évben negatív előjelű volt: Lettország 4, Észtország pedig 5 százalékos fölötti recessziót volt kénytelen elkönyvelni.

1. táblázat: A GDP növekedése reálértékben, az előző év százalékában

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
EU27	2,0	3,3	3,0	0,5	-4,3	1,8	1,8	1,9
EU15	1,8	3,1	2,7	0,2	-4,3	1,8	1,7	1,8
Lengyelország	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,8	4,0	3,7
Csehország	6,3	6,8	6,1	2,5	-4,1	2,3	2,0	2,9
Szlovákia	6,7	8,5	10,5	5,8	-4,8	4,0	3,5	4,4
Magyarország	3,2	3,6	0,8	0,8	-6,7	1,2	2,7	2,6
Szlovénia	4,0	5,8	6,8	3,7	-8,1	1,2	1,9	2,5
Észtország	9,4	10,6	6,9	-5,1	-13,9	3,1	4,9	4,0
Lettország	10,6	12,2	10,0	-4,2	-18,0	-0,3	3,3	4,0
Litvánia	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,7	1,3	5,0	4,7
Románia	4,2	7,9	6,3	7,3	-7,1	-1,3	1,5	3,7
Bulgária	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,2	2,8	3,7

*előrejelzés

Forrás: Eurostat

A következő, 2009-es évben azután már mindhárom balti állam gazdasága meredeken zuhant, és a súlyos, kétszámjegyű (mintegy 18 és 14 százalékos közötti) visszaesés jelezte a három ország EU-csatlakozás óta tartó, túlfűtött növekedésének fenntarthatatlanságát és szerkezeti problémáit, ami elsősorban a külgazdasági egyensúlytalanságban, valamint a belső fogyasztás túlzott élénkítésében nyilvánult meg [Meisel 2011]. A válság évében jelentősen visszaesett továbbá a szlovén, a román, a magyar, a bolgár, illetve kisebb, a 4,3 százalékos uniós átlaghoz hasonló mértékben a cseh és a szlovák gazdaság is. A recesszió elsődleges oka az említett kilenc kis, illetve közepes méretű és nyitott országban a *külső kereslet szűkülése*, és ezzel párhuzamosan a külföldi működőtőke beáramlásának jelentős megcsappanása volt, amelyet a belső kereslet (sem a közületi, sem a magán) nem tudott ellensúlyozni.

A *belső fogyasztás* a Tízek (és az egész EU) egyetlen tagjában tudta a GDP-t a „felszínen” tartani: ez *Lengyelország* volt, ahol 2009-ben a bruttó hazai össztermék még nőtt is, 1,6 százalékkal. Ráadásul a lengyel gazdaság esetében nem beszélhetünk a válság esetleges késleltetett hatásáról sem, mert a 2010-es év már 3,8 százalékos GDP-bővülést hozott, ami még tovább emelkedhet az idén. 2010-ben egyébként csak Románia és Lettország bruttó hazai terméke szűkült tovább, a többi nyolc ország már tavaly is a pozitív tartományban volt – igaz, itt fontos tekintetbe venni a statisztikai hatást is (vagyis azt, hogy ezek a 2010-es teljesítmények csak az előző évi csökkenéshez képest váltak kedvezőbbé, ugyanakkor nagy többségükben még el-

maradtak a válság előtti szinttől). A fellendülés mértéke a 2010-es adatok alapján igen eltérő volt a Tízeken belül. A mezőnyből kiemelkedett a már említett Lengyelország, valamint Szlovákia, továbbá Észtország és Csehország is – amelyek mind-egyikében a növekedés az 1,8 százalékos EU-átlag fölött volt regisztrálható. Az uniós átlag alatt bővült a litván, a magyar és a szlovén gazdaság, míg a bolgár GDP gyakorlatilag stagnált.

Jó hír ugyanakkor a Tízek számára, hogy az előrejelzések szerint *az idei év már mindenütt meghozza a növekedést*, a legszerényebb mértékben Romániában és Szlovéniában, míg a legkedvezőbb mértékben ismét két balti államban: Észtországban és Litvániában. 2011 nyarán mindegyik vizsgált ország esetében elmondható, hogy a bruttó hazai termék bővülése az *export* fellendülésének köszönhető, miközben – Lengyelország kivételével – a belső kereslet, valamint a beruházások igen lassan térnek magukhoz.

Az Eurostat 2011 nyári előrejelzései értelmében a 2012-es év hat vizsgált országban további növekedést hozhat, míg a lengyel, a magyar, az észt és a litván gazdaság esetében csekély mértékű lassulással lehet számolni 2011-hez képest, ám az értékek mindenhol az uniós átlag fölött lesznek, hiszen a Tízek GDP-növekedése jövőre várhatóan 2,5 és 4,7 százalék között fog alakulni. Egyben ez lehet majd az első olyan év az EU-tagság óta, amikor a Tízek gazdasági teljesítménye egy szűk sávon belül maradva nagyjából szinkronba kerülhet egymással.

A recesszió következményeként igen *kedvező felzárkózási trendek törtek meg* a Tízek többségében. Míg 2005-től – Magyarország kivételével – minden új tagállamban megindult az egy főre jutó GDP-ben mért (vásárlóerő-paritáson, az EU27 átlagához viszonyított), sok esetben igen látványos fejlődés, addig ezek a folyamatok a válság hatására többnyire megtorpanak. Csak Lengyelországról és Szlovákiáról mondható el, hogy 2008 és 2010 között folyamatosan nőtt az uniós átlaghoz mért GDP/fő mutatójuk, a többiek esetében ez az adat stagnált, vagy csökkent. A zömében 1–2 százalékpontos változásoknál nagyobbat találni Szlovéniában és a balti államokban, ahol mintegy 3–4 százalékpontos volt a visszalépés 2010-ben, 2008-hoz képest.

2. táblázat: Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson, EU27=100

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lengyelország	51	52	54	56	61	62
Csehország	76	77	80	81	82	80
Szlovákia	60	63	68	72	73	74
<i>Magyarország</i>	63	63	62	65	65	64
Szlovénia	87	88	88	91	88	87
Észtország	62	66	69	68	64	65
Lettország	49	52	56	56	52	52
Litvánia	53	55	59	61	55	58
Románia	35	38	42	47	46	45
Bulgária	37	38	40	43	44	43

Forrás: Eurostat

A 2010-es adatok alapján még csupán négy ország (Lengyelország, Szlovákia, Észtország és Litvánia) esetében javult ez a felzárkózási indikátor, míg a lett szint stagnált, a többi két országban pedig 1–5 százalékpontot romlott az előző évhez képest. Mindezek ellenére 2010-ben a „rangsor” nem sokat változott, az élen továbbra is a legfejlettebb Szlovénia (87 százalék) és Csehország (80 százalék) állnak, őket követi Szlovákia (74 százalék), illetve a hasonló szintekkel rendelkező Észtország, Magyarország és Lengyelország (65, 64 és 62 százalék). Tőlük lemaradva található Litvánia és Lettország (58 és 52 százalék), illetve az uniós átlag felénél is alacsonyabb szinten álló Románia és Bulgária. Mindez nemcsak a csoport közismert heterogenitását mutatja, de azt is jelzi, hogy az életszínvonal EU-átlaghoz való közelítése a legtöbb vizsgált országban még igen *hosszú folyamatnak* ígérkezik. A csatlakozástól kezdve jellemző gyors felzárkózást a válság ugyan megtörte – és a belátható jövőben nem is várható hasonló ütemű fejlődés a térségben –, de egyben új lehetőségeket is nyújthat a kiegyensúlyozottabb növekedési pályák megtalálásához.

3. BERUHÁZÁSOK, KÜLFÖLDI TŐKE

A Tízek felzárkózásához elengedhetetlenek a beruházások. A bruttó állóeszköz-felhalmozás a vizsgált országok többségében 2005 óta rendkívül dinamikus alakult. A lengyel (és 2006-tól) a magyar adatot kivéve – amely általában a körülbelül 20 százalékos uniós átlag szintjén állt – nyolc országban a beruházások GDP-hez viszonyított aránya évről évre mintegy 23 és 36 százalék között mozgott. A 2009-es statisztikák azonban drasztikus visszaesést mutattak e téren – a legnagyobb visszalépést itt is a balti országok szenvedték el.

3. táblázat: Bruttó állótőke-beruházás, folyó áron, a GDP százalékában

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
EU27	19,9	20,6	21,2	21,0	19,0	18,5	18,6	19,0
Lengyelország	18,2	19,7	21,6	22,3	21,2	19,7	20,9	21,4
Csehország	24,9	24,7	25,2	23,9	22,5	21,3	21,6	21,9
Szlovákia	26,5	26,5	26,1	24,7	20,6	20,3	20,7	21,3
Magyarország	23,1	21,8	21,4	21,4	20,9	19,3	19,1	19,5
Szlovénia	25,4	26,5	27,8	28,8	23,5	21,7	21,7	21,9
Észtország	32,1	36,0	34,4	28,6	21,6	18,6	20,5	21,8
Lettország	30,6	32,6	33,7	29,3	21,5	18,0	19,1	20,6
Litvánia	22,8	25,2	28,3	25,4	17,1	16,1	17,6	19,3
Románia	23,7	25,6	30,2	31,9	26,2	22,7	23,2	23,7
Bulgária	25,7	27,6	28,7	33,6	28,9	23,5	n. a.	n. a.

*előrejelzés

Forrás: Eurostat

A 2010-es évben e kedvezőtlen trend tovább folytatódott: a leghangsúlyosabban a három balti és a két balkáni országban, ahol a 2010-es adatok a 2008-ashoz képest

mintegy 10 százalékponttal voltak alacsonyabbak, miközben maga a GDP (mint viszonyítási alap) is csökkent. A Szlovéniával kiegészített visegrádi csoport ugyan az uniós átlagnál valamivel magasabb beruházási rátával rendelkezett tavaly, de a csökkenés ezekben az országokban is folytatódott 2009-hez képest. Ugyanakkor az idei és a 2012-es előrejelzések is biztatóak, amennyiben a beruházási tevékenység lassú erősödését vetítik előre (ennek forrásai lehetnek a korábban költségvetési megfontolásokból elhalasztott beruházások, a külföldi működőtőke élénkülő beáramlása, illetve az EU-támogatások hatékonyabb és gyorsabb felhasználása az uniós finanszírozási ciklus végéhez közeledve).

A válság hatására megtört beruházási trenddel együtt *csökkent a külföldi működőtőke beáramlása* is a térség országaiba. A 2009 előtti években a Tízek jelentős FDI-t vonzottak (évente összesen mintegy 37 és 52 milliárd euró közötti értékben), de az egyes országok esetében nagy eltérések tapasztalhatók a tekintetben, hogy milyen szektorba, illetve milyen időszakban érkezett jelentősebb mennyiségű tőke. Míg a visegrádi országok, Szlovénia és Románia esetében a külföldi tőke elsősorban a termelő beruházást preferálta, addig a baltiak és Bulgária esetében elsősorban az építőiparba és az ingatlanszektorba áramlott FDI, ugyanakkor mindenhol fontos célterület volt a pénzügyi és a kiskereskedelmi szektor. Az egy főre jutó FDI-állomány egyébként 2010-ben Csehországban és Észtországban volt a legmagasabb, a sorban utánuk Magyarország és Szlovákia következik [WIIW 2011].

4. táblázat: FDI-beáramlás, milliárd euró

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
<i>EU10</i>	37,1	46,3	51,6	43,2	18,9	20,5	24,5
Lengyelország	7,1	12,7	15,9	9,7	8,5	6,9	9,0
Csehország	9,4	4,4	7,6	4,4	2,1	5,1	4,0
Szlovákia	2,0	3,7	2,6	3,2	0,0	0,4	1,5
<i>Magyarország</i>	6,2	5,5	2,9	4,9	1,5	1,2	2,5
Szlovénia	0,5	0,5	1,1	1,3	-0,4	0,6	0,5
Észtország	2,3	1,4	2,0	1,2	1,2	1,2	1,8
Lettország	0,6	1,3	1,7	0,9	0,1	0,3	0,5
Litvánia	0,8	1,4	1,5	1,4	0,1	0,5	0,7
Románia	5,2	9,1	7,3	9,5	3,5	2,7	2,5
Bulgária	3,2	6,2	9,1	6,7	2,4	1,6	1,5

*előrejelzés

Forrás: WIIW

A krízis azonban e téren is megakasztotta a kedvező folyamatokat: 2009-ben a térségbe áramló FDI a megelőző évhez képest több mint 50 százalékkal zsugorodott. Ebben az évben a tőkeimport drasztikusan visszaesett Csehországban, Szlovákiában, Magyarországon, Lettországon, Litvániában, Romániában és Bulgáriában (Lengyelországban kevésbé). Szlovéniában nettó tőkekivitelre került sor, miközben változatlan tőkevonzás csak Észtországban volt regisztrálható. 2010-ben a mutató

előjele ismét mindenütt pozitív volt, néhány ország iránt ugyanakkor a külföldi tőke érdeklődése tovább mérséklődött az előző évihez viszonyítva (Lengyelország, Magyarország, Románia és Bulgária), míg nagyságrendekkel csak Csehország tudta javítani pozícióját. 2011-ben már közel 25 milliárd euró értékű külföldi tőkebefektetés érkezhethet a térségbe, amelynek várhatóan 10 százaléka áramlik a magyar gazdaságba (az eddigi adatok alapján döntő részben a szolgáltató szektorba, részvénytőke formájában [Henger 2011]). A Tízek legfőbb befektetői között találjuk Németországot, Hollandiát és Ausztriát, de azt is meg kell említeni, hogy a vizsgált országok (főként Lengyelország, Csehország, Magyarország, Szlovénia) már maguk is folytatnak beruházó tevékenységet határaikon túl, elsősorban közvetlen szomszédaikban.

4. KÜLGAZDASÁGI TELJESÍTMÉNY

Csehországot kivéve a *folyó fizetési mérleg mindenhol látványosan javult* a válság évében, 2008-hoz képest. A 2010-es év további javulást eredményezett Romániában, Bulgáriában és Szlovéniában, miközben Magyarország, valamint a balti államok alkották mindkét évben azt a csoportot, amelyben a folyó fizetési mérleg szufficitese volt. Ezzel ellentétben 2010-ben három ország, Lengyelország, Csehország és Szlovákia esetében a $-0,8$ százalékos GDP-arányos uniós átlagot jóval meghaladó deficit némileg még tovább nőtt 2009-hez képest. Ennek fő oka Lengyelország és Szlovákia esetében a negatív külkereskedelmi egyenleg, továbbá Lengyelországban a csökkenő hazautalások voltak [Wisniewski 2011]. A hosszú ideje jelentős külkereskedelmi többlettel rendelkező Csehország fizetési mérlegét viszont az ott termelő külföldi cégek nyereségének nagyobb mértékű hazautalása rontotta le [Túry 2011].

5. táblázat: Folyó fizetési mérleg a GDP százalékában

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	-0,8	-1,2	-1,0	-2,0	-0,9	-0,8
Lengyelország	-1,2	-2,7	-4,7	-4,8	-2,2	-3,4
Csehország	-1,3	-2,4	-3,2	-0,7	-3,2	-3,8
Szlovákia	-8,4	-8,2	-5,3	-6,2	-3,2	-3,4
Magyarország	-7,2	-7,6	-6,9	-7,3	0,4	2,1
Szlovénia	-1,7	-2,5	-4,8	-6,7	-1,5	-1,1
Észtország	-10,0	-15,3	-17,2	-9,7	4,5	3,6
Lettország	-12,5	-22,5	-22,3	-13,1	8,6	3,6
Litvánia	-7,1	-10,6	-14,5	-13,1	4,3	1,8
Románia	-8,6	-10,5	-13,4	-11,6	-4,2	-4,1
Bulgária	-11,6	-17,6	-25,2	-23,0	-8,9	-1,0

Forrás: Eurostat

A folyó fizetési mérlegen belül kedvezően alakult a Tízek *külkereskedelmi* teljesítménye. Az áru- és szolgáltatásexport volumene a legtöbb vizsgált országban 2010-ben – a 2009-es visszaesést követően – a 2008-as szinthez közelített ismét, miköz-

ben ugyanilyen összevetésben az import (a hasonló értéket elért Csehországot kivéve) mindenhol a válság előtti szint alatt maradt. Mindez tükrözi a Tízek főbb felvevőpiacainak élénkülő keresletét, míg a belső fogyasztás (a magas munkanélküliség és a költségvetési megszorítások miatt) egyelőre nem gyakorol nyomást a behozatalra. A 2011-es becslések értelmében csak Lengyelország és Románia esetében várható nagyobb importtöbblet (bolgár adatok a cikk írásakor még nem álltak rendelkezésre), a többiek egyenlege várhatóan szufficites, vagy kiegyenlített lesz. Ezen belül elsősorban a látványosan javuló balti teljesítményeket kell kiemelni, ahol a kedvező változások már tükrözik az export áruszerkezetében megindult minőségi javulást [Meisel 2011].

6. táblázat: Áruk és szolgáltatások exportja, milliárd euró

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
<i>EU27</i>	4115,0	4630,0	4976,0	5156,0	4311,0	4976,0	5510,0
Lengyelország	90,6	109,8	126,8	144,9	122,5	147,0	161,5
Csehország	72,3	86,9	101,9	114,0	94,8	115,0	129,6
Szlovákia	29,3	37,6	47,6	53,8	44,5	53,3	59,8
<i>Magyarország</i>	58,5	69,4	81,4	86,8	72,0	85,1	96,7
Szlovénia	17,7	20,7	24,0	25,1	20,6	22,9	24,9
Észtország	8,7	9,7	10,7	11,5	9,0	11,3	13,8
Lettország	6,2	7,2	8,9	9,9	8,1	9,6	11,1
Litvánia	12,0	14,2	15,5	19,3	14,5	18,9	22,5
Románia	26,4	31,6	36,5	42,5	36,2	43,6	49,4
Bulgária	9,4	16,2	18,3	20,6	16,6	20,8	n. a.

*előrejelzés

Forrás: Eurostat

7. táblázat: Áruk és szolgáltatások importja, milliárd euró

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
<i>EU27</i>	4037,0	4582,0	4903,0	5116,0	4193,0	4876,0	5382,0
Lengyelország	92,5	114,7	135,7	159,3	122,3	150,6	168,9
Csehország	69,2	83,0	95,6	107,3	87,2	108,1	122,1
Szlovákia	31,1	39,4	48,2	55,3	44,8	54,0	60,2
<i>Magyarország</i>	60,5	70,4	80,2	86,3	67,1	77,9	88,6
Szlovénia	18,0	20,8	24,6	26,3	20,1	22,7	24,8
Észtország	9,4	11,1	12,4	12,2	8,1	10,4	12,8
Lettország	8,1	10,6	13,2	13,0	8,4	9,7	11,3
Litvánia	13,5	16,6	19,3	23,1	14,9	19,1	22,9
Románia	34,5	43,3	53,9	60,8	43,3	50,2	56,6
Bulgária	12,9	20,9	24,4	27,9	19,7	21,5	n. a.

*előrejelzés

Forrás: Eurostat

Ami a Tízek fő kereskedelmi partnereit illeti, azok között ma is első helyen az Európai Unió régi tagállamait (mindenekelőtt Németországot) találjuk, ugyanakkor ki kell emelni, hogy az uniós csatlakozás egyik legfontosabb hozadéka volt a vizsgált országok egymás között lebonyolított kereskedelmének jelentős élénkülése is.

5. MUNKANÉLKÜLISÉG, FOGLALKOZTATOTTSÁG

A termelés és a fogyasztás visszaesésével járó recesszió egyik *legsúlyosabb társadalmi hatása* a – korábban már öröndetesen mérséklődő – munkanélküliség emelkedése volt minden vizsgált országban. Ennek mértékében azonban jelentősebb eltérések figyelhetők meg. Míg 2008-ban már sehol nem volt kétszámjegyű munkanélküliség, és az állástalanok aránya 4,4 százalék (Csehország és Szlovénia), illetve 9,5 százalék (Szlovákia) között mozgott, addig 2009-ben már öt, 2010-ben pedig már hat ország küzdött kétszámjegyű munkanélküliséggel. Ezek Bulgária, Magyarország, Szlovákia, valamint a balti államok voltak. Ez utóbbiakban az állástalanok aránya drámai méreteket öltött, a tavalyi ész adat közel 17, a litván mintegy 18, a lett pedig 18,7 százalékon állt. Mindemellett a lengyel érték is megközelítette a 10 százalékot, míg Csehországban, Szlovéniában és Romániában egyaránt 7,3 százalékot regisztráltak, ami nem csak a Tízek között volt a legjobb ráta, de a 9,6 százalékos uniós átlagnál is kedvezőbb szintet jelentett.

8. táblázat: Munkanélküliség, százalék

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	9,0	8,2	7,2	7,1	9,0	9,6
Lengyelország	17,8	13,9	9,6	7,1	8,2	9,6
Csehország	7,9	7,2	5,3	4,4	6,7	7,3
Szlovákia	16,3	13,4	11,1	9,5	12,0	14,4
Magyarország	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0	11,2
Szlovénia	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3
Észtország	7,9	5,9	4,7	5,5	13,8	16,9
Lettország	8,9	6,8	6,0	7,5	17,1	18,7
Litvánia	8,3	5,6	4,3	5,8	13,7	17,8
Románia	7,2	7,3	6,4	5,8	6,9	7,3
Bulgária	10,1	9,0	6,9	5,6	6,8	10,2

Forrás: Eurostat

A válság előtt a munkanélküliség csökkenésében a gazdasági fellendülés mellett nagy szerepet játszott a *munkaerő kivándorlása* az Unió fejlett tagállamaiba: első sorban Lengyelországból, Lettországból, Litvániából, Romániából és Bulgáriából. Ugyanakkor a válság hatására a visszavándorlás csak részben volt tapasztalható, tehát a magas értékek nem a hazatérő álláskeresőknek tudhatók be. Az állástalanok magas arányának egyik legfőbb oka a *nem megfelelő képzettségű és mobilitású*

munkaerő kínálat – különösen a balti államokban [Meisel 2011] és Szlovákiában [Túry 2011]. Itt kell továbbá megemlíteni, hogy 2011. május elsején utolsóként Németország és Ausztria (továbbá Svájc) is megszüntette korlátozásait a 2004-ben csatlakozott országok munkavállalói előtt, amivel kapcsolatban a legnagyobb kockázati tényező a már egyébként is megindult *agyelszívás*, vagyis a magasan képzett közép-európai munkaerő átcsábítása a sokkal jobban fizető nyugat-európai munkaerőpiacra (jelenleg főként az egészségügyi szektorban).

9. táblázat: Foglalkoztatás, százalék

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	63,5	64,5	65,4	65,9	64,6	64,2
Lengyelország	52,8	54,5	57,0	59,2	59,3	59,3
Csehország	64,8	65,3	66,1	66,6	65,4	65,0
Szlovákia	57,7	59,4	60,7	62,3	60,2	58,8
Magyarország	56,9	57,3	57,3	56,7	55,4	55,4
Szlovénia	66,0	66,6	67,8	68,6	67,5	66,2
Észtország	64,4	68,1	69,4	69,8	63,5	61,0
Lettország	63,3	66,3	68,3	68,6	60,9	59,3
Litvánia	62,6	63,6	64,9	64,3	60,1	57,8
Románia	57,6	58,8	58,8	59,0	58,6	58,8
Bulgária	55,8	58,6	61,7	64,0	62,6	59,7

Forrás: Eurostat

A Tízekben a munkanélküliség emelkedésével párhuzamosan kedvezőtlenül változott a *foglalkoztatottság* is: 2010-ben a 64,2 százalékos uniós átlagot csak Szlovénia és Csehország haladta meg, a többi nyolc ország e szint alatt maradt. A legalacsonyabb rátát – sajnos immár hagyományosan – Magyarország produkálta mintegy 55 százalékkal, ami a negatív társadalmi és közpénzügyi hatások mellett erőteljesen *visszavetette versenyképességünket* is.

6. INFLÁCIÓ

A válság évében *a szűkülő kereslet lenyomta az inflációt*: 2009-ben az uniós átlag 1 százalék volt – ennél is alacsonyabb ráták voltak Csehországban, Szlovákiában, Szlovéniában és Észtországban. A Tízek többségében egyébként meredeken zuhant a harmonizált árindex az előző évi szinthez képest – leginkább a balti államokban, illetve Bulgáriában, ahol 2008-ban még kétszámjegyű infláció kísérte a dinamikus növekedést, míg 2009-ben a pénzromlás 0,2 százalék (Észtország) és 4,2 százalék (Litvánia) között mozgott. Az uniós átlagnál sokkal magasabb volt ugyanakkor az infláció 2009-ben Romániában (5,6 százalék), továbbá a litvánhoz hasonló volt a lengyel és a magyar adat is. Míg azonban a lengyel, a szlovák, a lett és a litván infláció 2010-ben tovább csökkent (sőt, Lettországban defláció következett be), addig a

pénzromlás tavaly erősödött Csehországban, Magyarországon, Szlovéniában, Észtországban, Romániában és Bulgáriában is. Ez utóbbiakban ugyanakkor nem található korreláció a GDP-változással, hiszen a növekedés és a fogyasztás még egyik országban sem indult be igazán, ezért az árindex-változás *elsősorban az importált nyersanyagok és energiahordozók árának emelkedésével* volt magyarázható. Ezek közül az országok közül Magyarországon, Romániában és Bulgáriában a magas kamatok, vagyis a drága pénz is hozzájárult a magasabb rátához (ugyanakkor a legmagasabb kamattal operáló Lettországon ennek már kifejezetten kereslet-visszafogó hatása volt).

10. táblázat: Infláció (harmonizált fogyasztói árindex)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	2,2	2,2	2,3	3,7	1,0	2,1
Euróövezet	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6
Lengyelország	2,2	1,3	2,6	4,2	4,0	2,7
Csehország	1,6	2,1	3,0	6,3	0,6	1,2
Szlovákia	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7
Magyarország	3,5	4,0	7,9	6,0	4,0	4,7
Szlovénia	2,5	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1
Észtország	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7
Lettország	6,9	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2
Litvánia	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2
Románia	9,1	6,6	4,9	7,9	5,6	6,1
Bulgária	6,0	7,4	7,6	12,0	2,5	3,0

Forrás: Eurostat

Az Európai Bizottság 2011. májusi [European Commission 2011a] előrejelzései értelmében ugyanakkor úgy tűnik, az infláció növekedése idén megáll, és 2012-ben a Tízekben csökkenni fog. Ennek eredményeként viszonylag jól kezelhető ráták várhatók (4 százalékos legmagasabb szinttel, amellyel Észtországban és Romániában kell számolni).

7. ÁLLAMHÁZTARTÁS, ÁLLAMADÓSSÁG

A reálgazdasági válság erőteljesen lerontotta a tagállamok többségének közpénzügyi pozícióit, hiszen az *államháztartás adóbevételektől esett el*, miközben a kiadási kötelezettségek még növekedtek is (például a munkanélküli segélyek miatt).

A vizsgált országcsoportban egyedül a *folyamatosan prudens költségvetési politikát* folytató Észtországban nem nőtt a GDP-ben mért deficit, sőt javult az államháztartás egyenlege, miközben a többiek esetében a hiány drasztikusan megugrott 2009-ben – véget vetve a korábbi évek zömében igen kedvező trendjeinek. A válság évében a legnagyobb, közel 10 százalékos hiányt Lettország és Litvánia produkálta,

de szintén nagy volt a román, a szlovák, a lengyel és a szlovén, illetve a cseh érték is. A csoportban a legkedvezőbb adattal hazánk (-4,5 százalék) mellett Bulgária (-4,7 százalék) rendelkezett 2009-ben. A 2010-es év – Lengyelországot kivéve, ahol 0,6 százalékpontos romlást kellett elkönyvelni – minden vizsgált országban javulást hozott, nem utolsósorban az Európai Bizottság által indított túlzott deficit eljárásoknak köszönhetően. Az észt teljesítmény után így a legjobb adat tavaly Bulgáriában (-3,2 százalék) és Magyarországon (-4,2 százalék) volt regisztrálható, amelyek már közelítettek a maastrichti kritériumhoz (-3 százalék). Az érintett országokra vonatkozó uniós döntések értelmében az államháztartási konszolidációra viszonylag rövid idő áll rendelkezésre: a hiányokat mindenhol 2012–2013-ig kell a GDP 3 százaléka alá szorítani [European Commission 2011b].

Az államháztartás szerkezeti átalakítása így mindenhol napirenden van. A legtöbb országban a költségvetések bevételi oldalát bizonyos adók (általában áfa, jövedéki adók) emelésével, újak bevezetésével (például bankadó), valamint az adóbeszedés hatékonyságának erősítésével, továbbá – például Lengyelország, Szlovákia és Bulgária esetében – a privatizáció felgyorsításával igyekeznek gyarapítani a kormányok; míg a kiadási oldalon a leggyakoribb lépések közé tartoznak a közsférában befagyasztott bérek, az államigazgatási kiadások megkurtítása, a nyugdíjrendszerek átalakítása, továbbá egyes szociális juttatások felülvizsgálata.

11. táblázat: Az államháztartás egyenlege a GDP százalékában

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	-2,5	-1,5	-0,9	-2,4	-6,8	-6,4
Euróövezet	-2,5	-1,4	-0,7	-2,0	-6,3	-6,0
Lengyelország	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,3	-7,9
Csehország	-3,6	-2,6	-0,7	-2,7	-5,9	-4,7
Szlovákia	-2,8	-3,2	-1,8	-2,1	-8,0	-7,9
Magyarország	-7,9	-9,3	-5,0	-3,7	-4,5	-4,2
Szlovénia	-1,4	-1,3	-0,1	-1,8	-6,0	-5,6
Észtország	1,6	2,4	2,5	-2,8	-1,7	0,1
Lettország	-0,4	-0,5	-0,3	-4,2	-9,7	-7,7
Litvánia	-0,5	-0,4	-1,0	-3,3	-9,5	-7,1
Románia	-1,2	-2,2	-2,6	-5,7	-8,5	-6,4
Bulgária	1,0	1,9	1,1	1,7	-4,7	-3,2

Forrás: Eurostat

A növekvő költségvetési hiányok külső finanszírozási igénye mindenütt *megnövelte az államadósságot* is. Ugyanakkor az uniós átlagot elért Magyarországot leszámítva (80 százalékos GDP-arányos adósságráta) mindegyik ország bőven az EU-átlag, sőt a maastrichti kritérium (60 százalék) alatt maradt, még a válság évében is. A tovagyrúzó hatások eredményeként azonban a 2010-es év ebből a szempontból rosszabb volt, mint a 2009-es, hiszen tavaly – Észtországot kivéve – minden országban tovább nőtt az adósság GDP-arányos mértéke. 2010-ben a magyar adat után a

második legnagyobb érték Lengyelországban volt található, ahol azonban az 55 százalék (ami egyben az alkotmányos plafon) nem jelentett igazán drámai változást a korábban „megszokott” 47 százalékos szinthez képest. Ezzel szemben a harmadik legnagyobb, közel 45 százalékos adósságrátával az a Lettország rendelkezett, ahol 2007-ben még 9 (!) százalékos volt ez a mutató (amely tehát három év alatt megötszöröződött). Lettországot Szlovákia (41 százalék) és Csehország (38,5 százalék) követte tavaly, és a csehhez hasonló volt a litván ráta is, amely azonban 2008-ban még csupán 15,6 százalékon állt. A maastrichti kritérium mintegy felét érte el Románia 2010-ben, ám ez is több mint megduplázódása a balkáni ország válság előtti adósságszintjének. Az utóbbi évek során Bulgária építette le leglátványosabban államadósságát, hiszen a 2001-es 66 százalékról 2008-ra 13,7 százalékot értek el, amit elsősorban a gyors növekedéssel párosult *fegyelmezett költségvetési politika* tett lehetővé [Novák 2011]. Ehhez képest a 2010-es 16,2 százalékos „romlás” egyáltalán nem ad okot aggodalomra, és ezzel Bulgária a csoporton belül a második legjobb teljesítményt nyújtja az észak után.

12. táblázat: Államadósság a GDP százalékában

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	62,8	61,5	59,0	62,3	74,4	80,0
Euróövezet	70,1	68,5	66,2	69,9	79,3	85,1
Lengyelország	47,1	47,7	45,0	47,1	50,9	55,0
Csehország	29,7	29,4	29,0	30,0	35,3	38,5
Szlovákia	34,2	30,5	29,6	27,8	35,4	41,0
Magyarország	61,8	65,7	66,1	72,3	78,4	80,2
Szlovénia	27,0	26,7	23,1	21,9	35,2	38,0
Észtország	4,6	4,4	3,7	4,6	7,2	6,6
Lettország	12,4	10,7	9,0	19,7	36,7	44,7
Litvánia	18,4	18,0	16,9	15,6	29,5	38,2
Románia	15,8	12,4	12,6	13,4	23,6	30,8
Bulgária	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	16,2

Forrás: Eurostat

A vizsgált országok közül egyébként három – Magyarország mellett Lettország és Románia – kért és kapott *IMF/EU-hitelt* a lejárt adósságok kifizetésére. Lengyelország is kért egy rugalmas hitelkeretet az IMF-től, amelyet azonban nem fizetési képesség, hanem a zloty stabilitásának megőrzése miatt igényelt. Azt is meg kell állapítani ugyanakkor, hogy bár a keleti kibővüléssel belépett országokat is súlyosan érintette a globális pénzügyi-gazdasági válság, az euróövezet stabilitása és az Unió egésze szempontjából nézve *nem ezek a tagállamok váltak kockázati tényezőkké* az utóbbi években. A tíz országból egyébként már három vezette be az eurót, Szlovénia és Szlovákia után idén Észtország is sikeresen csatlakozott a közös európai valutaövezethez. Ugyanakkor az eurózóna jelenlegi problémái miatt a többi hét ország többségében most nem az euró mielőbbi bevezetése a legfőbb cél, de ettől füg-

getlenül a konvergenciakritériumok betartása mindenhol szükségszerűen prioritást élvez.

Itt kell megjegyezni, hogy a válság előtt, az euró első évtizedében az EU elsősorban az államháztartási egyensúlyra koncentrált. Az európai gazdasági kormányzás jegyében ugyanakkor a tagállamok a korábbiaknál sokkal komolyabb kötelezettségeket vállaltak mindkét közpénzügyi mutató szigorúbb betartására, a nagy hiányok és eladósodás megelőzésére, illetve a küszöbértékek túllépése esetén a szankciók tényleges bevezetésére. Az Euró Plusz Paktumhoz csatlakozott tagállamok továbbá *kötelezettséget vállaltak* a hiány- és adósságlafon alkotmányba vagy törvénybe iktatására is (ez utóbbit hazánk is megtette: az új alaptörvény a GDP 50 százalékában maximálja az államadósságot).

8. NÉHÁNY VERSENYKÉPESSÉGI MUTATÓ

A Tízek több versenyképességi mutató terén is elmaradnak az EU fejlett tagállamai mögött. Ami az *egy foglalkoztatottra jutó munkatermelékenységet* illeti, az uniós átlagot még egyetlen ország sem érte el. A 2010-es adatok alapján a két legjobb teljesítménnyel rendelkező ország helyet cserélt, de mind Szlovákia, mind Szlovénia adata meghaladta a 80 százalékot. Csehország, Magyarország és Észtország 70 százalék fölött teljesítettek. A 66,5 százalékot felmutató Lengyelországot Litvánia és Lettország követte tavaly. A két balkáni állam van a legnagyobb hátrányban: az uniós átlag felét sem érik el. E mutatók egyébként többnyire *fokozatosan javultak* a Tízekben a csatlakozás óta, ugyanakkor Szlovákia, Románia és Észtország látványos, legalább 10 százalékpontos erősödést tudott produkálni e téren 2010-ben 2005-höz képest.

13. táblázat: Egy foglalkoztatottra jutó munkatermelékenység: vásárlóerő-paritáson mért GDP/foglalkoztatott, EU27=100

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lengyelország	61,6	61,1	62,2	62,2	65,4	66,6
Csehország	68,8	69,6	71,7	72,5	73,4	71,8
Szlovákia	68,7	71,8	76,6	79,8	81,2	82,6
Magyarország	67,7	68,2	68,4	71,9	72,7	70,9
Szlovénia	83,1	83,4	83,1	83,9	81,6	81,9
Észtország	60,7	62,4	65,7	64,7	65,9	70,1
Lettország	48,1	49,1	51,6	51,8	53,3	54,9
Litvánia	54,7	56,5	59,3	61,7	57,6	62,9
Románia	36,1	39,8	43,4	48,9	48,1	47,4
Bulgária	35,8	36,4	37,5	39,5	40,1	41,5

Forrás: Eurostat

Az egységnyi *munkaerőköltség* változása sokkal nagyobb fluktuációt mutatott a Tízek körében az elmúlt években, mint a viszonylag kiegyensúlyozott uniós átlag – ami jól tükrözi azt a tényt, hogy ezekben az országokban a bérfelzárkózás elnyújtott

és sérülékeny folyamat. *Elnyújtott*, hiszen két évtizeddel a rendszerváltás után a reálbérek a csoporton belül zömében még mindig jóval alatta maradnak a nyugat-európai szinteknek; egyben *sérülékeny* is ez a folyamat, mivel ki van téve konjunktúrahatalásoknak, az országok pillanatnyi teherbíró képességének, valamint a regionális és globális verseny támasztotta kihívásoknak is. A válság egyértelműen törést hozott az egységnyi munkaerőköltség esetleges emelkedésében: 2010-ben ugyanis (Csehországot kivéve, ahol minimális növekedés volt regisztrálható) a szintek mindenhol csökkentek, különösen a balti államokban, ahol az értékek meredeken zuhantak. E tény versenyképességi szempontból pozitívumnak tekinthető, különösen a fent említett gyenge termelékenységi mutatók kontextusában. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a jövőben ne lehetne számítani további emelkedésre, és ez mindaddig öröndetes fejlemény lesz, amíg a munkaerővel kapcsolatos költségek növekedése lépést tart a termelékenységi mutatók minél gyorsabb javulásával. Ellenkező esetben azonban komoly versenyhátrány alakulhat ki. A térségen belül egyébként a csatlakozás óta eltelt évek kumulált munkaerőköltség-adatait alapul véve Magyarország és Litvánia volt a legkedvezőbb telephely [Somai 2011].

Versenyképességi szempontból szintén fontos megemlíteni a Tízek *innovációs teljesítményét*. Az Európai Bizottság megrendelésére az Innometrics évente elkészíti az uniós országok innovációs teljesítményének komplex - 24 indikátorból álló - mutatóját (amelyben egyebek mellett a GDP-hez viszonyított kutatás-fejlesztési ráfordítások, vagy a vállalati szektor ilyen jellegű tevékenysége szerepel), amely alapján négy kategóriába sorolhatók az országok. 2010-ben az élbolyt négy régi tagállam alkotta (innovációs vezetők), míg a második csoportban a Tízek közül már ott találjuk Észtországot és Szlovéniát is (innováció követők). A harmadik, mérsékelt innovációs potenciállal rendelkező csoport tagjai között van a négy visegrádi ország, míg a sereghajtó, szerény innovációs potenciállal rendelkező országok a két másik balti és a két balkáni tagállam.

14. táblázat: Innovációs index

	2006	2007	2008	2009	2010	Növekedés (százalék)
EU27	0,505	0,518	0,517	0,515	0,516	0,85
Lengyelország	0,273	0,280	0,269	0,285	0,278	1,79
Csehország	0,379	0,395	0,369	0,376	0,414	2,57
Szlovákia	0,265	0,277	0,273	0,285	0,269	1,96
Magyarország	0,298	0,296	0,307	0,304	0,327	1,15
Szlovénia	0,404	0,426	0,450	0,473	0,487	6,52
Észtország	0,388	0,391	0,423	0,463	0,466	6,59
Lettország	0,163	0,176	0,199	0,195	0,201	2,71
Litvánia	0,244	0,259	0,230	0,241	0,227	-0,70
Románia	0,195	0,219	0,241	0,256	0,237	5,23
Bulgária	0,159	0,166	0,192	0,197	0,226	6,15

Forrás: Innometrics

Az abszolút teljesítmények mögött azonban fontos a fejlődés dinamikája is, és itt ki kell emelni az elmúlt öt év látványos javulását, nemcsak az észt és a szlovén esetben, de Bulgária és Románia vonatkozásában is, amelyek nagyon alacsony szintről indulva egyre nagyobb erőfeszítéseket tettek e téren. *A legszerényebb mértékben a magyar adat javult*, míg Litvánia az egyetlen a csoportban, ahol a teljesítmény hullámzó volt, így az elmúlt öt év összesített indexe negatív előjelű.

9. KÖVETKEZTETÉSEK

A Tízekre vonatkozó statisztikai adatsorok azt támasztják alá, hogy a vizsgált országokat – zömében igen kedvező felzárkózási trendeket követően – *eltérő mértékben rengette meg* a válság. A balti államok esetében kétszámjegyű, további hat ország esetében pedig egyszámjegyű GDP-zsugorodásra került sor. Eközben egyedül a lengyel gazdaság nőtt. Az EU27 átlagához viszonyított, az egy főre jutó bruttó hazai termékben mért felzárkózás folyamata sem egyformán változott 2010-ben 2008-hoz képest: volt, ahol az értékek csökkentek, stagnáltak, illetve javulásra is volt példa (Lengyelország és Szlovákia esetében). A bruttó beruházásokat és a külföldi működőtőke beáramlását mindenütt jelentősen visszavetette a válság, az idénre és a jövő évre szóló előrejelzések lassú javulást vetítenek előre. A válságnak súlyos társadalmi következménye a munkanélküliség megugrása minden vizsgált országban (miközben a cseh, a szlovén és a román adat még így is jóval az uniós átlag alatt tudott maradni). A válság ugyanakkor jótékony hatást gyakorolt két fontos makrogazdasági mutatóra: a külgazdasági egyensúly a legtöbb országban javult (az exportnál nagyobb importvisszaesésnek köszönhetően), és a kereslet szűkülése lenyomta az inflációt is. A krízis ugyanakkor – Észtország kivételével – mindenhol jelentősen lerontotta az államháztartás egyenlegét, ami – szintén a legkisebb balti állam kivételével – mindenhol az államadósság megugrásához vezetett, amelynek GDP-hez viszonyított aránya hazánkban a legnagyobb, miközben a trendek Lettországból és Litvániából, valamint Romániából és Szlovéniából a legaggasztóbbak.

A közpénzügyek rendbetétele egyébként (az uniós mechanizmusoknak is köszönhetően) már mindegyik országban megindult, a cél mindenhol a GDP-arányos államháztartási hiány 3 százalék alá szorítása legkésőbb 2013-ig. Ezzel együtt lassan megfordulhatnak a zömében negatív államadóssági trendek is. A szerkezeti reformokkal párhuzamosan a növekedési kilátások is javulnak, sőt a közeljövőben a konjunktúra korábban soha nem látott mértékben válhat kiegyenlítetté a térségben. Bár ezek a növekedési ütemek már nem közelítik meg a korábban produkált magas szinteket, de meghaladják majd az uniós átlagot, és így kedvező keretet nyújthatnak a munkanélküliség csökkentéséhez, a foglalkoztatás növeléséhez, valamint a felzárkózás folytatásához. Mindez azonban csak feltételesen van így, hiszen a 2011 nyarán kibontakozó újabb fejlemények (elsősorban az euróövezet problémáinak súlyosbodása, a növekedés lassulása) a továbbiakban ronthatják a vizsgált országcsoporthoz tartozó kilátásait.

Ami Magyarországot illeti, az adatok tanúsága alapján elmondható, hogy hazánk viszonylag keveset profitált a csatlakozás utáni és a válság előtti fellendülésből, és a térség többi országához képest nem jellemezte gyors felzárkózás, magas beruházá-

si ráta, csökkenő munkanélküliség, növekvő foglalkoztatás, mérséklődő államadós-
ság vagy javuló innovációs teljesítmény. Ezért igen *sérülékeny állapotban ért ben-
nünket* a válság, amely ugyanakkor nem volt olyan sokkoló hatású, mint például a
balti államokban. Úgy tűnik, a keretfeltételek most némileg javulhatnak, hiszen az
Eurostat 2011 nyári előrejelzései szerint 2011–2012-ben a vizsgált térségben leg-
alább 3 százalékos átlagos növekedés várható (amelyen belül azonban a magyar tel-
jesítmény e szint alatt lesz), miközben az uniós átlag – benne a legfontosabb felve-
vőpiacnak számító Németországgal – 2 százalék körüli GDP-bővülést érhet el.

Szintén az itt idézett adatok tanúsága alapján Magyarországnak a közeljövőben
az erősségeire kell építenie – dinamikus export, jónak számító termelékenység, és
a munkaerőköltség kedvező alakulása –, miközben *erőteljesen javítania kell a be-
ruházási tevékenységen, a foglalkoztatáson, valamint az innovációs teljesítmé-
nyen*, és mindezzel párhuzamosan *folytatnia kell a közpénzügyi mutatók rendbe-
tételét* is. 2011 kora őszen azonban az is látszik, hogy mindehhez a következetes gaz-
daságpolitika mellett a jelenleginél tartósan nagyobb növekedésre, a GDP-bővülés
belső komponenseinek (beruházások, nem hitel alapú fogyasztás) erősítésére, vala-
mint kedvezőbb külgazdasági környezetre lenne szükség.

IRODALOM

- European Commission (2011a): *Forecasts for EU Member States*. http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2011_spring_forecast_en.htm, lekérdezve: 2011. 06. 20.
- European Commission (2011b): *Overview of ongoing excessive deficit procedures*. http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/deficit/countries/index_en.htm lekérdezve: 2011. 08. 24.
- Henger P. (2011): *Áttekintés az aktuális közvetlen tőkebefektetési folyamatokról*. http://www.kormany.hu/download/a/bf/40000/fdi_2011q1.pdf, lekérdezve: 2011. 08. 24.
- Meisel S. (2011): „Észtország”, „Lettország”, „Litvánia”. In: Túry G.–Vida K. (szerk.): *Monitoring jelentés 2011 – Az Európai Unióhoz 2004–2007-ben csatlakozott Tízek teljesítményéről*. Budapest: MTA VKI
- Novák T. (2011): „Bulgária”. In: Túry G.–Vida K. (szerk.): *Monitoring jelentés 2011 – Az Európai Unióhoz 2004–2007-ben csatlakozott Tízek teljesítményéről*. Budapest: MTA VKI
- Somai M. (2011): „Magyarország”. In: Túry G.–Vida K. (szerk.): *Monitoring jelentés 2011 – Az Európai Unióhoz 2004–2007-ben csatlakozott Tízek teljesítményéről*. Budapest: MTA VKI
- Túry G. (2011): „Csehország”. In: Túry G.–Vida K. (szerk.): *Monitoring jelentés 2011 – Az Európai Unióhoz 2004–2007-ben csatlakozott Tízek teljesítményéről*. Budapest: MTA VKI
- Vida K. (2011): „Összefoglaló”. In: Túry G.–Vida K. (szerk.): *Monitoring jelentés 2011 – Az Európai Unióhoz 2004–2007-ben csatlakozott Tízek teljesítményéről*. Budapest: MTA VKI

- Wiener Institut für Internationale Wirtschaftsvergleiche (2011): *Diverging patterns of FDI recovery in Central, East and Southeast Europe*. <http://www.wiwi.ac.at>, lekérdezve: 2011. 06. 20.
- Wisniewski A. (2011): „Lengyelország”. In: Túry G.–Vida K. (szerk.): *Monitoring jelentés 2011 – Az Európai Unióhoz 2004–2007-ben csatlakozott Tízek teljesítményéről*. Budapest: MTA VKI